

The Ten-Year Performance of Geographical Researches Journal

ARTICLE INFO

Article Type

Descriptive Study

Authors

Zangiabadi A.*¹ PhD,
Rezaiee Adryani S.¹ MA

How to cite this article

Zangiabadi A, Rezaiee Adryani S. The Ten-Year Performance of Geographical Researches Journal. Geographical Researches. 2022;37(3):449-458.

ABSTRACT

Aims The mission of scientific journals is to publish scientific articles and disseminate information and the results of research about current developments in a scientific field. Today, the quantity and quality of scientific articles and journals published in a country are considered indicators of development and scientific credibility at the international level. One of the development main factors in any country is the amount of production and impact of scientific publications in that country. The Geographical Researches journal is one of the most credible journals of geography that has an important role in the expansion of this science. Therefore, the function of this journal and its strengths and weaknesses are the effective step in its development and progress. The purpose of this study was to review the articles published in the Geographical Research Journal in terms of thematic orientation, duration from reviewing to publishing, number of authors, and analysis of quantitative and qualitative content of articles.

Methodology All articles were reviewed from 2010 to 2020. The research community contained 500 articles. Data were analyzed quantitatively using SPSS 22, Excel, and ArcGIS software and qualitatively by MAXQDA software.

Findings Findings of the research include two parts: a quantitative and descriptive review of the submitted articles and classification of them in the first step and then qualitative studies and content analysis of the articles' keywords in different fields and sections.

Conclusion The results indicate a reduction in the time of acceptance to the publication of articles and a high share of provinces such as Isfahan, Tehran, and Khorasan Razavi in submitting articles to this quarterly, other results were presented along with statistical analysis.

Keywords Geographical Researches Journal, Research Articles, Content Analysis

¹Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographic Sciences & Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

*Correspondence

Address: Department of Geography and Urban Planning, University of Isfahan, Azadi Square, Isfahan, Iran.
Postal Code: 8174673441
Phone: +98 (31) 37933084
Fax: +98 (31) 37933084
a.zangiabadi@geo.ui.ac.ir

Article History

Received: January 29, 2022
Accepted: May 16, 2022
ePublished: July 2, 2022

CITATION LINKS

[Adib Haj Bagheri M, et al; 2016] Developing pictographs ...; [Allahyari M, et al; 2015] Content analysis ...; [Asgari B, et al; 2014] Analysis of sport management ...; [Azimzadeh SM, et al; 2017] Content analysis and ...; [Bashiri BS, Khorasani MA; 2017] Content analysis of ...; [Berdj Annamoradnejad R; 2016] Meta-analysis of the scientific ...; [Beheshti SS; 2015] Qualitative data analysis ...; [Beheshti SS, Rezayat GHH; 2019] Aprimer on qualitative ...; [Ghahnaviyeh H, et al; 2011] Content and citation ...; [Franceschini F, Maisano D; 2011] Criticism on the ...; [Ghaedi MR, Golshani AR; 2016] Content analysis method ...; [Harwood T, Garry T; 2003] An overview of content ...; [Habibolahian M; 2011] Quarter-century of geography ...; [Hafeznia MR; 2008] An introduction to the ...; [Iman MT, Noshadi R; 2011] Qualitative content ...; [Jalali A; 1996] The ten years function ...; [Krippendorff K; 2012] Content analysis ...; [Mehrsahi D; 2003] An analytical survey ...; [Mohammadi M, et al; 2015] A GIS-based ...; [Momeni Rad A; 2013] Qualitative content ...; [Mirtaghian Roudsari SM, Khorasani MA; 2019] Pathology of tourism ...; [Neuendorf KA; 2016] The content analysis ...; [Tabrizi M; 2014] Qualitative content ... [Association of amar online Resources; 2021] The geographical research ... [Zangiabadi A, Soltani L; 2009] Patial analysis of the ...

عملکرد ده‌ساله فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی

علی زنگی‌آبادی * PhD

گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

سهیلا رضایی آدریانی MA

گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

اهداف: رسالت مجلات علمی، چاپ مقاله‌های علمی و کمک به گسترش و اشاعه اطلاعات و نتایج پژوهش‌ها درباره پیشرفت‌های موجود در یک حوزه علمی است. امروزه، کمیته و کیفیت مقالات و مجلات علمی منتشر شده در یک کشور به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی و اعتبار علمی آن کشور در سطح بین‌المللی به حساب می‌آید. یکی از عوامل اصلی پیشرفت هر کشور، میزان تولید و تاثیر انتشارات علمی آن کشور است. فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی یکی از مجلات معتبر در حوزه دانش جغرافیاست که سهم عمده‌ای در ترویج این دانش دارد. به همین منظور، بررسی عملکرد این فصل‌نامه و شناسایی نقاط قوت و ضعف آن می‌تواند گام موثری در توسعه و پیشرفت روزافزون آن باشد. هدف پژوهش حاضر بررسی مقالات چاپ شده در فصل‌نامه علمی پژوهشی تحقیقات جغرافیایی از نظر گرایش موضوعی، مدت زمان رسیدگی تا چاپ مقالات، تعداد نویسندگان و تحلیل کمی و کیفی مقالات است.

روش‌شناسی: تمامی مقالات فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفت. جامعه پژوهش ۵۰۰ مقاله را در برداشت. داده‌ها از طریق نرم‌افزارهای SPSS 22، Excel و ArcGIS مورد بررسی کمی و با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل کیفی قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش شامل دو بخش بررسی کمی و توصیفی مقالات ارسال شده و طبقه‌بندی آن‌ها در درجه اول و سپس مطالعات کیفی انجام شد و تحلیل محتوا بر روی کلیدواژه‌های مقالات در رشته‌ها و بخش‌های مختلف بود.

نتیجه‌گیری: نتایج حاکی از کاهش مدت زمان چاپ مقالات پس از اخذ پذیرش و سهم بالای استان‌هایی نظیر اصفهان، تهران و خراسان رضوی در ارسال مقاله به این فصل‌نامه است. سایر نتایج به همراه تحلیل‌های آماری ارائه شده است.

کلیدواژگان: فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی، مقالات پژوهشی، تحلیل محتوا

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۶

*نویسنده مسئول: a.zangiabadi@geo.ui.ac.ir

مقدمه

نشریات از اصلی‌ترین قالب‌های انتقال دانش در سطح علمی تحقیق به حساب می‌آیند و در مجامع بین‌المللی کانون توجه را از آن خود کرده‌اند؛ به طوری که اختراعات، اکتشافات و یافته‌های نوین را می‌توان در چهارچوب همین محمل‌های خاص اطلاعاتی، که تا حد امکان تخصصی شده‌اند، پیدا کرد [Mohammadi et al., 2015].

امروزه پژوهشگران برای اینکه نتایج پژوهش‌های خود را سریع و به صورت روزآمد در اختیار دیگران قرار دهند، آنها را به صورت مقاله در نشریات چاپ می‌کنند [Ghahnaviyeh et al., 2011]. نشریات علمی-پژوهشی به دلیل قابلیت چاپی بودن و سهولت استفاده برای دیگران اهمیت زیادی دارند [Asgari et al., 2014]. یقیناً وجود بانک‌های اطلاعاتی مانند مجلاتی که مقالات خود را به صورت آنلاین و رایگان در دسترس مخاطبان قرار می‌دهند، می‌تواند نقش

مهمی در پیشرفت و ارتقا ایفا کند [Bashiri & Khorasani, 2017]. بنابراین، مجلات علمی یکی از فرایندهای مهم تبادل دانش به‌شمار می‌روند [Azimzadeh et al., 2017]. از این رو، بررسی عملکرد آنها امری ضروری است، زیرا با بررسی تولیدات علمی در هر حوزه می‌توان در انجام سیاست‌های پژوهشی برنامه‌ریزی‌های راهبردی انجام داد، پیشرفت‌های حاصل را ارزیابی و کنترل نمود، کیفیت فعالیت‌های پژوهشی را ارتقا داد [Ghahnaviyeh et al., 2011] و به پربارتر شدن علوم منتهی شد [Allahyari et al., 2015].

ارزیابی محصولات علمی دانشگاه‌ها، گروه‌ها و سازمان‌های پژوهشی موضوع جدیدی نیست و با پیشرفت دانش و تولید روزافزون علم و افزایش رقابت در این زمینه، تبدیل به یکی از موضوع‌های چالش‌برانگیز و ضرورتی انکارناپذیر شده است [Franceschini & Maisano, 2011]. زیرا مطالعات کتاب‌سنجی درباره مقالات نشریات علمی همواره ارزنده و دربردارنده نتایج مفید و آگاهی‌دهنده‌ای در خصوص وضعیت فعلی تحقیقات، کم و کیف مقالات و میزان ارزش و اعتبار نشریات و همچنین راه‌گشایی برای تحقیقات آتی است [Mohammadi et al., 2015].

با توجه به نقش و اهمیت مجله‌های علمی در عرصه علم و دانش، لازم است که مورد ارزیابی دقیق علمی قرار گیرند و برای این منظور می‌توان از روش تحلیل محتوایی و استنادی استفاده کرد [Ghahnaviyeh et al., 2011]. تحلیل محتوا، فرآیند تبدیل کیفیت‌ها به کمیت‌ها و سپس تبدیل همین کمیت به کیفیت است. این روش، بیشتر در روند پژوهی، پژوهش‌های تلفیقی، بررسی تصویر واقعیت‌ها و نیز بررسی میزان انطباق برنامه‌ها با ویژگی‌های ساختاری و محتوایی بکار برده می‌شود [Ghaedi & Golshani, 2016]، و از آن به‌عنوان یک روش تحقیق به‌منظور دستیابی به استنباط‌های تکرارپذیر و معتبر از داده‌های متنی با هدف بازنمایی حقایق استفاده می‌شود که دانش و بینش جدیدی را فراهم آورده و راهنمای عملی برای اقدام است [Krippendorff, 2012].

یکی از تعاریف اولیه و رایج تحلیل محتوای کمی از برلسون (Berleson) است که به اعتقاد او در تحلیل محتوا، ویژگی‌های ظاهری یک پیام (متن، کلمه و غیره) را به شکل عینی (مستقل از برداشت شخصی محقق) و نظام‌مند (برطبق قواعد معین و کمی براساس شاخه‌های آماری) توصیف می‌کنند، کرلینجر (Kerlinger) نیز آن را شیوه نظام‌مند، عینی و کمی برای اندازه‌گیری متغیرها و تجزیه و تحلیل آن‌ها معرفی کرده است [Iman & Noshadi, 2011].

لورنس باردن در کتاب «تحلیل محتوا» بیان می‌کند «تحلیل محتوا در حقیقت فن پژوهش عینی، اصولی و کمی به‌منظور تفسیر و تحلیل محتواست و تفکر بنیادی تحلیل محتوا عبارت است از قرار دادن اجزای یک متن (کلمات، جملات، پاراگراف‌ها و مانند آن برحسب واحدهایی که انتخاب می‌شوند) در مقولاتی که از پیش تعیین شده‌اند». کرپیندورف نیز در کتاب خود با عنوان «مبانی

بنابراین، در یک جمع‌بندی پرسش‌های پژوهش عبارتند از:
- پرسش‌های مربوط به مقالات: گرایش علمی مقالات به چه صورت است؟ وضعیت کمی و کیفی مقالات از نظر تعداد منابع، تعداد صفحه، تعداد نقشه و نمودار به چه صورتی است؟ محدوده مطالعاتی مقالات بیشتر کدام استان‌های کشور را در برمی‌گیرد؟ و استان‌های فعال در زمینه ارسال مقالات کدام هستند؟

- پرسش‌های مربوط به نویسندگان: تعداد نویسندگان چند نفر است؟ رشته تحصیلی ارسال‌کنندگان چیست؟ وابستگی سازمانی و دانشگاهی نویسندگان به چه صورتی است؟

- پرسش‌های مربوط به مجله: روند پذیرش مقالات تا چاپ آنها از نظر مدت زمان سپری شده در سال‌های مختلف به چه صورتی است؟ فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی پیش از این مطالعه در بازه‌های زمانی مختلف مورد ارزیابی قرار گرفته است که در زیر به آن اشاره شده است:

جمالی در مقاله‌ای با عنوان «کارنامه ده سال تلاش و تکاپو در گذار از فراز و نشیب‌ها» به بررسی فصل‌نامه از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵ پرداخته است، که در مجموع ۳۹ شماره را شامل می‌شود و در پایان به این نتیجه رسیده است که با گذشت این زمان فصل‌نامه از چهارچوب محکمی برخوردار شده است [Jalali, 1996].

مهرشاهی در پژوهشی با عنوان «بررسی تحلیلی پیشرفت ساختار نگارش مقالات جغرافیایی فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی (۱۳۸۱-۱۳۶۵)» به بررسی ساختار نگارش مقاله‌های پنج شماره نخست و پنج شماره ۵۸ تا ۶۴ فصل‌نامه پرداخته است. در نهایت، نتیجه حاصل شده حاکی از آن است که در پنج شماره نخست از نظر ساختاری و ارایه روش مشخص علمی و رعایت چهارچوب مقالات علمی، کاستی‌هایی دیده می‌شود که با گذشت زمان در پنج شماره ۵۸ تا ۶۴، مقالات از نظم و انسجام نوشتاری و طرز ارایه به مراتب علمی‌تری برخوردار شده‌اند [Mehrshahi, 2003].

زنگی‌آبادی و سلطانی در پژوهشی با عنوان «تحلیل فضایی فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی (از تولد تا کنون)» به بررسی فصل‌نامه از شماره ۱ تا ۹۵ از نظر تحلیل توزیع مکانی، زمانی و گرایش‌های مختلف جغرافیایی مقالات طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۸ پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که در مقالات تعادل چندانی در میان گرایش‌های مختلف جغرافیا دیده نمی‌شود و توزیع جغرافیایی متعادلی نسبت به پیروی از کنون‌های علم در کشور وجود ندارد [Zangiabadi & Soltani, 2009].

حبیب‌اللهیان در پژوهشی با عنوان «ربع قرن جغرافیای ایران در آینه فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی» به بررسی مقالات چاپ شده در شماره‌های ۱ تا ۱۰۰ فصل‌نامه طی سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰ پرداخته است. نتایج نشان داده است که میانگین مقالات چاپ شده در یک شماره روندی نزولی داشته است و غالب مقالات تالیفی بوده و بیشترین مقالات در حوزه جغرافیای انسانی (۴۸/۹٪) بوده است. همچنین، در دوره‌های اخیر درصد مقالات با نویسندگان بیش از دو نفر رو به افزایش بوده است [Habibolahian, 2011].

روش‌شناسی تحلیل محتوا»، چهارچوبی را برای این روش شامل سه کارکرد تجویزی، تحلیلی و روش‌شناختی ارایه می‌کند [Krippendorff, 2012].

گلنیر و اشتروس (Glaser and Strauss) ابداع واژه «تحلیل محتوا» را به لیندا اسمیت (Linda Smith) در سال ۱۹۳۱ نسبت می‌دهند، با این حال واژه‌نامه زبان انگلیسی وبستر از سال ۱۹۶۱ آن را وارد واژگان خود کرده است. اما ریشه تاریخی آن به آغاز کاربرد آگاهانه انسان از نمادها و زبان برمی‌گردد [Adib Haj Bagheri et al., 2016]. این روش اولین بار به‌عنوان روشی برای تحلیل سرودها، روزنامه‌ها، مجلات، تبلیغات و سخنرانی‌های سیاسی قرن ۱۹ به کار رفت [Harwood & Garry, 2003].

در ایران، تقریباً از دهه ۵۰، از تحلیل محتوا در امر تحلیل مطبوعات استفاده شد و در سال‌های بعد، در قالب پایان‌نامه‌های تحصیلی و نیز پروژه‌های تحقیقاتی، تعداد آنها افزایش یافت. در زمینه تحلیل محتوای مقالات مجلات علمی پژوهشی، تاکنون پژوهش‌های مختلفی صورت پذیرفته و بسیاری از مجلات برای بررسی وضعیت خود دست به چنین اقدامی زده‌اند [Bashiri & Khorasani, 2017]. زیرا تحلیل محتوا، تحلیل خلاصه‌ساز و کمی پیام است که مبتنی بر روش علمی است [Neuendorf, 2016]. این روش در ساده‌ترین شکل، به بیرون کشیدن مفاهیم مورد نیاز پژوهش از متن مورد مطالعه می‌پردازد؛ مفاهیمی که در قالب مقولاتی منظم، سامان می‌یابد [Tabrizi, 2014]. تحلیل محتوا، به دو شیوه عمده کمی و کیفی صورت می‌پذیرد [Momeni rad, 2013].

فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی، یکی از مجلات علمی پژوهشی است که در سال‌های اخیر روندی رو به رشد و سهم قابل توجهی در تولید علم به خود اختصاص داده است. از همین رو، مطالعه و بررسی عملکرد این مجله می‌تواند در شناسایی و مرتفع نمودن کمبودها و کاستی‌ها موثر باشد. تحلیل مقالات منتشر شده در این نشریه این مهم را آشکار می‌کند که چه نظامی بر جریان مبادله اطلاعات حاکم است. علاوه بر آن، می‌توان برنامه‌ریزی راهبردی در انجام پژوهش‌ها و سیاست‌های پژوهشی اتخاذ نمود [Mirtaghian Roudsari & Khorasani, 2019]. تحلیل محتوای فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی از دو نظر اهمیت دارد: نخست اینکه این فصل‌نامه قدمت بالایی دارد و بررسی عملکرد آن امکان شناسایی نقاط قوت و ضعف را فراهم ساخته و توسعه متعالی آن را موجب می‌شود؛ دوم اینکه پیش از مطالعه حاضر پژوهش‌های مشابهی در خصوص این مجله انجام شده که مقاله حاضر تکمیل‌کننده آنها خواهد بود.

از این رو، هدف مطالعه حاضر شامل بررسی نقش این فصل‌نامه در تولید علم در رشته جغرافیا، بررسی وضعیت مقالات، نویسندگان و نمود تخصص‌های مختلف جغرافیا در مقالات و همچنین بررسی میزان مشارکت، محدوده مورد بررسی در مقالات منتشر شده در بخش مطالعات کمی و همچنین انجام مطالعات و تجزیه و تحلیل‌های کیفی بر روی محتوای مقالات با بهره‌گیری از فنون و تکنیک‌های تحلیل محتوا است.

بردی *آنا مرادنژاد* در مطالعه‌ایی با عنوان «فرا تحلیل مقاله‌های علمی-پژوهشی در مجله‌های جغرافیایی ایران در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ (نشریه‌های مطالعه شده: «جغرافیا و توسعه»، «تحقیقات جغرافیایی» و «فضای جغرافیایی»)»، با انتخاب سه مجله جغرافیا و توسعه، تحقیقات جغرافیایی و فضای جغرافیایی به عنوان نمونه به بررسی ۵۹۶ مقاله پرداخته است و با به کارگیری روش فراتحلیل نتایج زیر حاصل شده است: کوشش مسئولان نشریه‌ها، موجب چاپ مداوم و روند صعودی در تعداد مقاله‌ها بوده است. رویکرد غالب در مقاله‌ها، رویکردی پوزیتیویستی و مطالعات پایه و نظری بسیار اندک بوده است. موضوع بیشترین مقاله‌ها در هر سه نشریه در حوزه اقلیم‌شناسی بوده و روش مطالعات هم بیشتر از نوع اسنادی بوده است. ناهمگونی و بی‌عدالتی فضایی در تحقیقات جغرافیای کشور بسیار محسوس بوده و تنها ده درصد از مطالعات، در بردارنده مطالعات ملی بوده است. همه مقاله‌ها آزمون نظریه‌های موجود را در بردارد و نظریه جدیدی ارائه نشده است. سه مجله در ۱۰ شاخص، نکات مشترک زیادی داشتند و به همین دلیل، نتایج حاصل از این تحقیق به سایر مجلات جغرافیایی کشور تعمیم داده شده است [Berdi Annamoradnejad, 2016].

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف، پژوهشی کاربردی است. روش بکار گرفته در آن «تحلیل محتوا» است. تحلیل محتوا فنی پژوهشی برای توصیف عینی، نظام‌دار و کمی محتوای مقالات می‌باشد، جامعه پژوهش شامل مقالات چاپ شده در فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ می‌باشد، که مشتمل بر ۵۰۰ عدد است. ابزار گردآوری داده‌ها چک لیستی حاوی بخش‌های موضوع، سال ارسال مقاله، مدت زمان سپری شده جهت اخذ پذیرش، مدت زمان سپری شده از زمان اخذ پذیرش تا چاپ، تعداد نویسندگان، تکنیک و نرم‌افزار به کار رفته جهت تهیه اطلاعات و پردازش داده‌ها، تعداد نمودار و نقشه موجود در مقالات و بررسی توزیع مکانی محدوده مطالعاتی مقالات و محل ارسال مقاله است. با توجه به بررسی کل مقالات، روش سرشماری مورد استفاده قرار گرفته است. برای جمع‌آوری اطلاعات و تکمیل چک لیست، مقالات ارسالی مورد مطالعه و بازبینی قرار گرفت و داده‌های مورد نیاز جهت تشکیل پایگاه داده استخراج شد. در نهایت، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی در نرم‌افزار SPSS 26 و EXCEL، تحلیل فضایی اطلاعات در نرم‌افزار ArcGIS و تحلیل محتوای کمی بر روی کلیدواژه‌های به کاررفته در مقالات رشته‌های مختلف در نرم‌افزار MAXQDA انجام پذیرفت.

یافته‌ها

رسالت عمده مجلات علمی گسترش و اشاعه علوم و دستاوردهای آن است. فصل‌نامه علمی تحقیقات جغرافیایی از سال ۱۳۶۵ به عنوان اولین مجله علمی-پژوهشی جغرافیایی و خصوصی کشور آغاز

به کار کرده و توانسته است بیش از هزار مقاله از دستاوردهای علمی و ارزشمند محققان و متخصصان را منتشر نماید و مراحل پیشرفت را تا فرارگرفتن در ردیف مجلات متعارف خارجی بپیماید. این در حالی است که مجله از هیچ‌گونه پشتیبانی یا امکانات مالی دولتی برخوردار نیست. این فصل‌نامه با هدف تولید و ترویج علوم مرتبط با رشته‌ها و گرایش‌های مختلف جغرافیا و رشته‌های نزدیک به آن و به منظور تبادل یافته‌های علمی و تحقیقاتی بین متخصصان و مراکز علمی و پژوهشی داخل و خارج کشور با هدف گسترش فلسفه و اندیشه علوم جغرافیایی و مباحث فلسفی و ایدئولوژیک مربوط به توسعه (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)، گسترش روش‌های تحقیق علمی (بنیادی، توسعه‌ای و کاربردی)، کمک به مساله‌یابی و حل مسائل علمی و فنی در ارتباط با تنگناهای توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشور، ارائه ایده‌های نو به منظور رفع نیازهای علمی و تحقیقاتی کشور در زمینه علوم جغرافیا، اطلاع‌رسانی در زمینه‌های پژوهشی-تخصصی علوم جغرافیا و معرفی، نکوداشت بزرگداشت پیشکسوتان علمی، نخبگان و دانشجویان برتر حوزه جغرافیا در رشته‌ها و گرایش‌های مختلف جغرافیا از جمله برنامه‌ریزی شهری و روستایی، جغرافیای سیاسی، جغرافیای طبیعی، جغرافیای اقتصادی و غیره تاسیس شده و انواع مقالات پژوهشی اصیل، پژوهشی نظری، پژوهشی کیفی، توصیفی و نظرسنجی، مروری تحلیلی و نامه به سردبیر را به چاپ می‌رساند (<http://georesearch.ir/>).

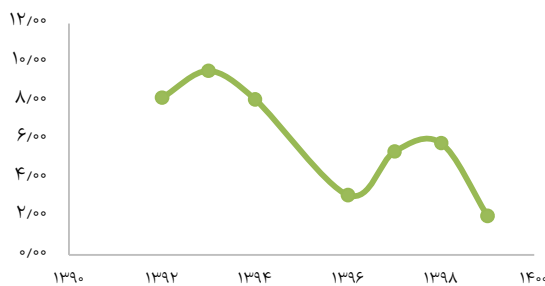
اعضای هیات تحریریه فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی شامل صاحب امتیاز و مدیر مسئول، پروفسور محمد حسین پایلی زدی، استاد دانشگاه تربیت مدرس تهران و سردبیر آن، دکتر فاطمه وثوقی، دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی مشهد است.

این فصل‌نامه، از شماره ۱ تا ۴۸ به صورت فصل‌نامه منتشر شده، اما این روند از شماره ۴۹ و ۵۰ تا ۶۵ و ۶۶ تغییر یافته است؛ به طوری که مجله گاهی به صورت دو فصل‌نامه منتشر شده و از شماره ۶۷ تا ۱۰۰ مجدداً به صورت فصل‌نامه به چاپ رسیده است [Habibolahian, 2011]. در پژوهش حاضر، مقالات انتشار یافته از شماره ۹۸ تا شماره ۱۳۹ مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیه پژوهش‌ها از نظر هدف به دو دسته بنیادی و کاربردی تقسیم می‌شوند [Hafeznia, 2008]. در بررسی مقالات این فصل‌نامه، دسته‌بندی فوق ملاک عمل قرار گرفت و براین اساس ۴۵۴ مقاله (۹۰٪) در دسته کاربردی و ۴۶ مقاله (۱۰٪) در دسته بنیادی قرار گرفت، که این مساله رویکرد فصل‌نامه و زمینه فعالیت آن را مشخص می‌سازد. کاربردی بودن نوع پژوهش به معنی این است که دیدگاه پژوهشگران کاربردی راهبرد نظریه‌آزمایی، رویکرد مقطعی و حل مساله در حال حاضر بوده است، بدون اینکه به پیشایندها و پسایندهای مساله و راه‌حل‌های پیشنهادی آن توجهی داشته باشند [Mirtaghian Roudsari & Khorasani, 2019]. بیشتر تحقیقات جغرافی‌دانان و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی درباره جغرافیای کمی و آماری انجام شده است. گرفتارشدن در

اختصاص دارد، البته در صورتی که کلیه گرایش‌های رشته جغرافیا را شامل جغرافیا شهری، روستایی، طبیعی و سیاسی با هم در نظر بگیریم سهم قابل توجهی به این بخش اختصاص خواهد یافت. یکی از پارامترهای مهم برای نویسندگان مقالات در زمان انتخاب مجلات برای ارسال مقاله، مدت زمانی است که فرایند پذیرش و داوری مقالات به خود اختصاص می‌دهد. به طور متوسط مدت زمان ۵/۰۶ ماه جهت اخذ پذیرش مقاله در این فصلنامه زمان صرف شده است. بیشترین زمان سپری شده ۱۹ ماه و کمترین زمان کمتر از ۱ ماه است.

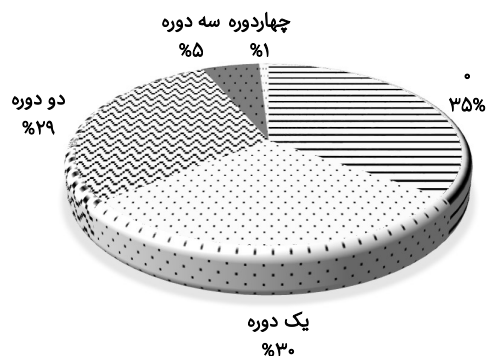
زمان رسیدگی به مقالات روندی کاهشی داشته به نحوی که میانگین زمان بررسی و داوری مقالات در سال ۱۳۹۹ به دو ماه رسیده است. این کاهش زمان رسیدگی به مقالات دستاورد بزرگی برای مجله محسوب می‌شود (نمودار ۲).

نمودار ۲) نمودار زمان رسیدگی به مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۲

پس از اخذ پذیرش در حالت ایده‌آل مقاله بایستی در شماره پیش رو چاپ شود ولی این امر در مواقعی به دلیل کثرت مقالات ارسالی به تعویق می‌افتد.

همانگونه که از نمودار ۳ مشخص است بیشترین فراوانی مربوط به مقالاتی است که بدون تاخیر در شماره آتی به چاپ رسیده‌اند و این بدین معنا است که پس از اخذ پذیرش در بازه‌ای بین یک تا سه ماه مقاله به چاپ رسیده است که این وضعیت در مقایسه با مجلات دیگر وضعیت مطلوبی را نشان می‌دهد.

نمودار ۳) نمودار مدت‌زمان اخذ پذیرش تا چاپ مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

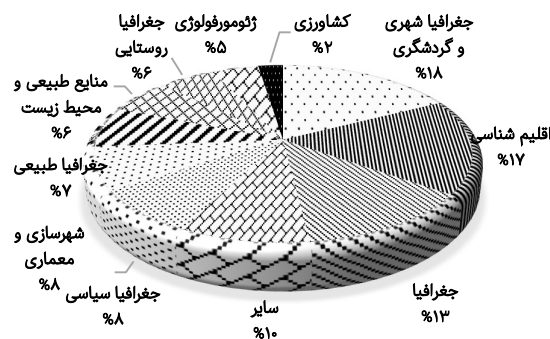
موضوعات پیچیده جغرافیایی کمی مشکلی است که امروزه جغرافیای ایران با آن روبرو است. پارادایم جغرافیایی کمی گرچه در دوره‌هایی از تاریخ معاصر اهمیت بسیاری در تحقیقات داشته و به‌ویژه در اروپا از اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ در کانون توجه جغرافی‌دانان بوده است. نگاهی به موضوعات چاپ‌شده در مجلات معتبر علمی دنیای غرب در زمان حاضر، نشان می‌دهد آنها از جغرافیای کمی فاصله گرفته‌اند و جغرافیای نظریه‌ای و تفکر درباره عمق مسایل جامعه را در نظر داشته‌اند [Berdi Annamoradnejad, 2016].

در گام بعدی، به طبقه‌بندی کلی مقالات در سه شاخه‌ی جغرافیای انسانی، جغرافیای طبیعی و سیستم اطلاعات جغرافیایی و سنجش از دور پرداخته شده است. بیشترین سهم به جغرافیای انسانی (۵۳٪) تعلق دارد و کمترین میزان به سنجش از دور و سیستم اطلاعات جغرافیایی (۱٪) اختصاص یافته است (جدول ۱).

جدول ۱) تقسیم‌بندی مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی بر اساس موضوع طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

شاخه اصلی	تعداد	درصد	شاخه فرعی	تعداد	درصد
جغرافیای انسانی	۲۶۵	۵۳	جغرافیا شهری	۱۵۳	۳۰
	۳۱	۶/۲	جغرافیا روستایی	۴۰	۸
	۴۶	۶/۳	گردشگری	۳۱	۶/۲
جغرافیای طبیعی	۲۲۹	۴۶	مدیریت بحران و پدافند غیر عامل	۱۳	۲/۶
	۱۴۷	۲۹/۴	ژئومورفولوژی و زمین‌شناسی	۴۶	۹/۲
	۱۸	۳/۶	اقليم، هیدرولوژی و آب و هواشناسی	۱۴۷	۲۹/۴
RS_GIS	۶	۱	مخاطرات طبیعی	۱۸	۳/۶
	۵	۱	مديریت بحران و پدافند غیر عامل	۱۳	۲/۶
	۱	۰/۲	RS	۵	۱
	۱	۰/۲	GIS	۱	۰/۲

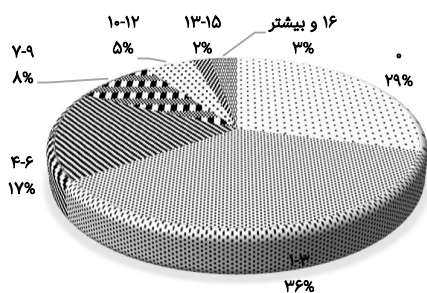
پراکندگی رشته و گرایش علمی محققانی که اقدام به چاپ مقاله کرده‌اند در نمودار ۱ ارایه شده است.

نمودار ۱) نمودار گرایش‌های علمی نویسندگان مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

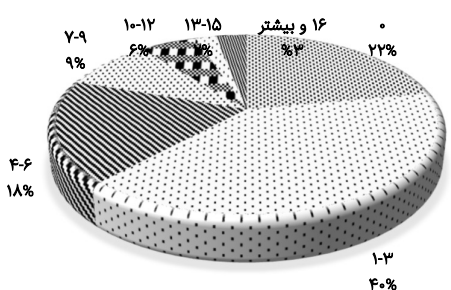
شکل فوق حاکی از پراکندگی مناسب رشته‌های علمی مرتبط با علوم جغرافیایی است و بیشترین سهم مربوط به رشته‌های جغرافیای شهری، آب و هوا و اقلیم‌شناسی و کمترین درصد به رشته کشاورزی

بیشترین استفاده از نمودار مربوط به مقاله‌ای با ۵۵ نمودار بود (نمودار ۶).

نمودار ۶) تعداد نمودارهای مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

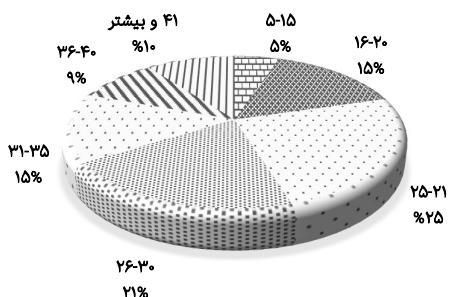
از نظر تعداد نقشه استفاده شده در مقالات، میانگینی برابر با ۵/۰۹ نقشه به دست آمد که از این تعداد ۸۶ مقاله فاقد نقشه بودند. بیشترین فراوانی مربوط به مقالات با ۱ نقشه بود (۸۹ مقاله) و بیشترین استفاده از نقشه مربوط به مقاله‌ایی با ۷۰ نقشه بود (نمودار ۷).

نمودار ۷) نمودار تعداد نقشه مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

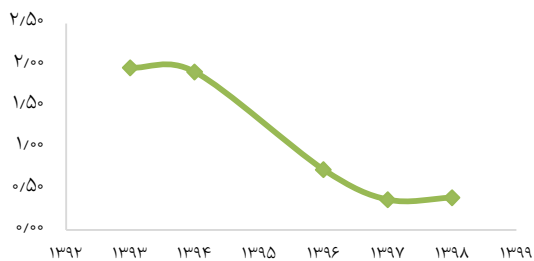
به طور متوسط، تعداد منابع مورد استفاده در کل مقالات برابر با ۲۸/۶۲ عدد بود. کمترین استفاده از منابع مربوط به مقاله‌ای با ۵ منبع و بیشترین استفاده مربوط به مقاله‌ای با ۱۵۴ منبع بود. بیشترین فراوانی مربوط به مقالاتی با ۲۷ منبع (۲۴ مقاله) بود (نمودار ۸).

مقالات از نظر تکنیک جمع‌آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل آنها و نرم‌افزار مورد استفاده مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفتند (جدول ۳).

نمودار ۸) نمودار تعداد منابع مورد استفاده در مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

روند چشم‌گیر کاهش تعداد دوره‌های سپری‌شده از زمان اخذ پذیرش تا چاپ مقاله در سال‌های مختلف در نمودار ۴ قابل مشاهده است که ویژگی مثبتی برای مجله محسوب می‌شود.

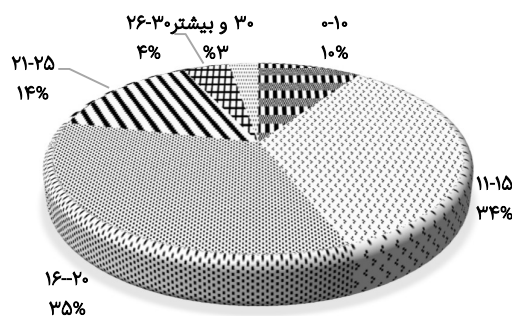
نمودار ۴) نمودار روند اخذ پذیرش تا چاپ مقالات طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

از نظر تعداد نویسندگان دست‌اندرکار در تهیه مقالات، بیشترین فراوانی مربوط به مقالات با دو نویسنده بود که برابر با ۱۶۶ مقاله از ۵۰۰ مقاله است (جدول ۲).

جدول ۲) تعداد نویسندگان مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

تعداد نویسندگان	تعداد مقالات	درصد
یک نویسنده	۸۵	۱۷
دو نویسنده	۱۶۶	۳۳
سه نویسنده	۱۵۵	۳۱
چهار نویسنده	۸۰	۱۶
پنج و بیشتر	۱۴	۲

میانگین حجم مقالات برابر با ۱۶/۸۳ صفحه بود. بیشترین فراوانی مربوط به مقالاتی با ۱۸ صفحه (۵۲ عنوان) بود. کمترین تعداد صفحات مربوط به مقاله‌ای با ۷ صفحه و بیشترین آن مربوط به مقاله‌ایی با ۵۲ صفحه بود (نمودار ۵).

نمودار ۵) نمودار تعداد صفحات مقالات فصلنامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

در مورد کاربرد نمودار و نقشه در انتقال مطالب، بیشترین استفاده از آن در مقالات رشته آب و هواشناسی و اقلیم‌شناسی و کمترین استفاده مربوط به مقالات با ماهیت بنیادی بود. به طور متوسط، استفاده از نمودار در کل مقالات میانگینی برابر با ۳/۵۶ عدد را دارا بوده که کمترین تعداد نمودار برابر با صفر بود (۱۲۵ مقاله) و

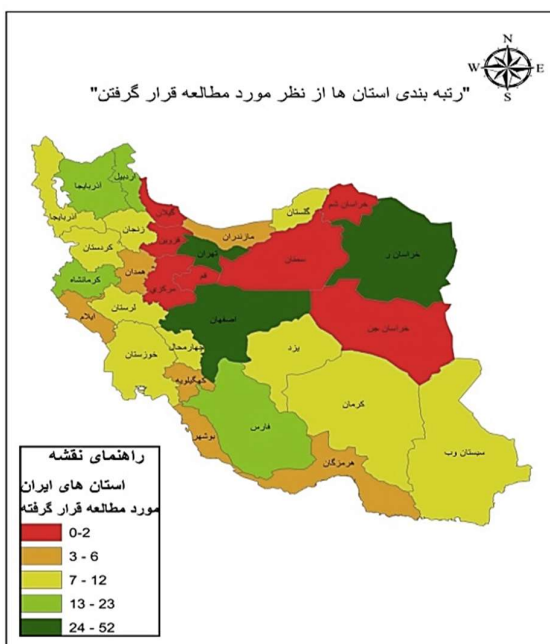
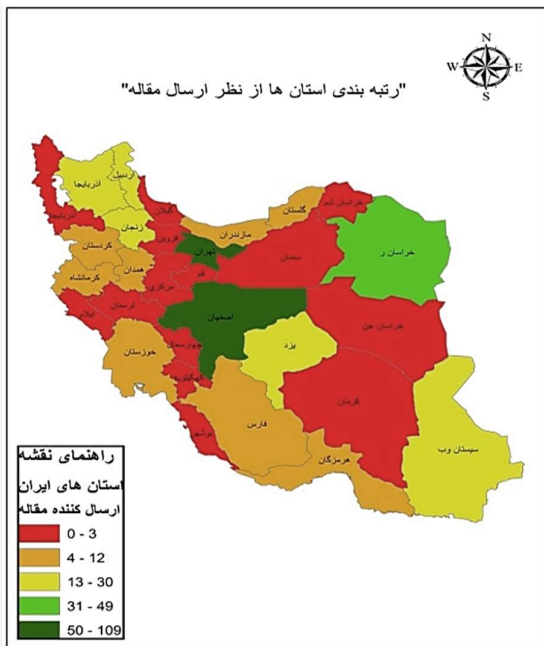
تکنیک مورد استفاده	تعداد	درصد
مدل‌های کمی	۱۰۴	۲۷/۰۱
پیمایش	۸۰	۲۰/۷۷
تحلیل آماری	۵۶	۱۴/۵۴
کتابخانه‌ای و اسنادی	۴۹	۱۲/۷۲
تکنیک‌های GIS	۴۸	۱۲/۴۶
شاخص‌سازی	۴۸	۱۲/۴۶
تحلیل سلسله‌مراتبی	۳۰	۷/۷۹
آزمون‌های آماری	۲۳	۷/۰۱
خوشه‌بندی	۱۳	۳/۳۷
برداشت میدانی	۱۳	۳/۳۷
همبستگی و رگرسیون	۱۲	۳/۱۱
تحلیل عاملی	۱۰	۲/۵۹
SWOT	۹	۲/۳۳
تحلیل کیفی	۷	۱/۰۸
شبکه عصبی	۴	۱/۰۳
تکنیک سنجش از دور	۱	۰/۲۲
تکنیک دلفی	۱	۰/۲۲

جدول ۴) استان‌های مورد مطالعه قرار گرفته و ارسال‌کننده مقاله

ردیف	استان	مورد مطالعه قرار گرفته	ارسال‌کننده مقاله
۱	ایران	۹۹	-
۲	اردبیل	۱۵	۱۷
۳	اصفهان	۴۴	۱۰۹
۴	ایلام	۳	۱
۵	آذربایجان شرقی	۲۵	۳۰
۶	آذربایجان غربی	۹	۱
۷	بوشهر	۴	۰
۸	تهران و البرز	۵۸	۹۸
۹	چهارمحال بختیاری	۹	۰
۱۰	خراسان جنوبی	۲	۲
۱۱	خراسان رضوی	۵۲	۵۲
۱۲	خراسان شمالی	۴	۰
۱۳	خوزستان	۱۰	۸
۱۴	زنجان	۸	۱۵
۱۵	سیستان و بلوچستان	۹	۱۹
۱۶	سمنان	۱	۰
۱۷	فارس	۱۵	۴
۱۸	قزوین	۲	۲
۱۹	قم	۲	۰
۲۰	کردستان	۱۲	۱۲
۲۱	کرمان	۹	۳
۲۲	کرمانشاه	۱۵	۶
۲۳	کهگیلویه و بویر احمد	۳	۰
۲۴	گلستان	۱۱	۸
۲۵	گیلان	۲	۱
۲۶	لرستان	۷	۰
۲۷	مازندران	۶	۴
۲۸	مرکزی	۲	۱
۲۹	هرمزگان	۷	۴
۳۰	همدان	۴	۶
۳۱	یزد	۸	۲۷

از ۵۰۰ مقاله ارسالی ۲۱ مورد بدون محدوده مطالعاتی مشخص و در غالب کلی بود. ۴۷۰ مقاله مربوط به مطالعه در داخل ایران و ۹ مورد به مطالعه خارج از ایران بود. در ۱۹۵ مقاله محدوده مطالعاتی با استان یا شهر ارسال‌کننده مقاله یکسان بوده و در ۳۰۵ مورد عدم مطابقت محدوده مطالعاتی با شهر ارسال‌کننده مقاله مشاهده شد (جدول ۴).

استان اصفهان فعال‌ترین مرکز علمی کشور در زمینه ارسال مقاله و استان تهران پرمطالعه‌ترین استان طی سال‌های اخیر بود (شکل ۱).

شکل ۱) رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس دو پارامتر ارسال مقاله و مورد مطالعه قرار گرفتن در فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

طبیعی بیشتر بوده است. مدت زمان داوری مقالات در زمان انتشار توسط دانشگاه اصفهان بیشتر بوده است. به همین منوال، تعداد دوره‌های سپری‌شده از زمان پذیرش تا چاپ در دانشگاه اصفهان بیش از بخش خصوصی بوده و اکثر مقالات در فاصله حداکثر یک دوره به چاپ رسیده‌اند (۸۵٪). از نظر تعداد نویسندگان، اختلاف فاحشی وجود نداشته ولی از نظر تعداد صفحات، مقالات منتشر شده توسط بخش خصوصی طولانی‌تر بوده‌اند. از نظر تعداد نمودار و نقشه، برابری نسبی بین دو دوره وجود داشته است (جدول ۶).

جدول ۶) مقایسه وضعیت مجله تحقیقات جغرافیایی در دو دوره انتشار توسط دانشگاه اصفهان و بخش خصوصی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

طبقه‌بندی اصلی	طبقه‌بندی فرعی	اصفهان (۱۳۸۹-۱۳۹۴)	بخش خصوصی (۱۳۹۵-۱۳۹۹)
نوع مقالات	بنیادی	۱۴٪	۶٪
	کاربردی	۸۶٪	۹۴٪
طبقه‌بندی علمی	جغرافیای انسانی	۶۷٪	۴۳٪
	جغرافیای طبیعی	۳۱٪	۵۵٪
	GIS_RS	۱٪	۱٪
مدت زمان فرایند	پنج ماه و کمتر	۶٪	۶۷٪
پذیرش و داوری	شش تا ده ماه	۸۸٪	۲۸٪
	بیش از یازده ماه	۶٪	۵٪
تعداد دوره‌های سپری‌شده تا چاپ مقاله	بلافاصله	۱۲٪	۴۷٪
	یک دوره	۲۶٪	۳۸٪
تعداد نویسندگان	دو دوره	۵۹٪	۱۱٪
	سه دوره	۱۱٪	۳٪
	چهار دوره	۱٪	۱٪
	یک نویسنده	۱۳٪	۲۱٪
تعداد صفحات	دو نویسنده	۳۲٪	۳۷٪
	سه نویسنده	۳۵٪	۲۶٪
	چهار نویسنده	۱۷٪	۱۲٪
	پنج و بیشتر	۳٪	۴٪
	۰-۱۰	۱۷٪	۲٪
	۱۱-۱۵	۵۰٪	۲۱٪
	۱۶-۲۰	۲۹٪	۴۰٪
نمودارهای مقالات	۲۱-۲۵	۴٪	۲۴٪
	۲۶-۳۰	۰٪	۸٪
	۳۰ و بیشتر	۰٪	۵٪
	۰	۲۶٪	۳۱٪
	۱-۳	۳۷٪	۳۵٪
	۴-۶	۱۷٪	۱۶٪
	۷-۹	۶٪	۹٪
تعداد نقشه مقالات	۱۰-۱۲	۶٪	۵٪
	۱۳-۱۵	۵٪	۲٪
	۱۶ و بیشتر	۳٪	۲٪
	۰	۲۵٪	۱۷٪
	۱-۳	۳۹٪	۴۰٪
	۴-۶	۱۴٪	۱۰٪
	۷-۹	۱۳٪	۱۲٪
تعداد نقشه مقالات	۱۰-۱۲	۳٪	۷٪
	۱۳-۱۵	۱٪	۷٪
	۱۶ و بیشتر	۵٪	۷٪

در بخش پایانی، به ارائه تحلیل محتوای کمی از مقالات ارسالی به فصل‌نامه بر مبنای کلیدواژه‌های مورد استفاده در مقالات در رشته‌های مختلف پرداخته شده است. در تحلیل محتوا، عمدتاً محقق به دنبال تبدیل داده‌ها به مقوله‌های اصلی و فرعی و تعیین روابط میان آن‌ها است [Beheshti & Rezayat, 2019]. نتایج به‌دست‌آمده حاصل انجام تجزیه و تحلیل در نرم‌افزار MAXQDA و شمارش فراوانی کاربردی هر کلیدواژه و انتخاب پرکاربردترین آنهاست. نتایج در جدول ۵ به تفکیک رشته و زمینه تخصصی مقالات ارائه شده است.

جدول ۵) نتایج تحلیل محتوای کلمات کلیدی مقالات فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۹

رشته تحصیلی	کلمات کلیدی پرکاربرد به ترتیب نزولی
اقلیم و آب و هواشناسی	بارش، تحلیل، ایران، دما، استان، خورشید، روند، زمان، فشار، اقلیم، مدل، پهنه، الگو، سطح، تغییرات، اطلاعات، تراز
جغرافیا	شهر، مدل، حوضه، روستا، تحلیل، شاخص، جغرافیا، شبکه، استان، گردشگر، زمین
کشاورزی و منابع طبیعی	آب، شاخص، فرسایش، اطلاعات، تحلیل، مدل، بهمین، اراضی، اقلیم، طبیعی
برنامه‌ریزی روستایی	شهر، روستا، شهرستان، گردشگری، توسعه، پایدار، کارآفرینی، کیفیت، طرح، کشاورزی
برنامه‌ریزی شهری	شهر، مدل، توسعه، فضا، تحلیل، شاخص، مکان، تهران، پایدار، اصفهان، برنامه، مشهد، کاربری، سلسله مراتب، مسکن، مدیریت، استان، محله، عدالت، اقتصاد
شهرسازی و معماری	شهر، باز، مشهد، فضا، مدیریت، تهران، کاربری، کیفیت، کلان‌شهر، اجتماع، پایدار، تبریز، منظر، خیابان، خدمات
جغرافیا سیاسی	تهران، سیاسی، جغرافیا، ایران، ژئوپولیتیک، حق، دریا، امنیت، رقابت، قدرت، رقابت، اجتماعی، مدیریت، اسلام
جغرافیا طبیعی	آب، ژئومورفولوژی، شهر، زمین، حوضه، بارش، آنالیز، مخروط، مخاطرات، وارونگی، روش، دما، ایران، خشک، مدل
زمین‌شناسی	آب، شاخص، زمین، حوضه، مدل، تکتونیک، ژئومورفولوژی، ساخت، مدل، فرسایش، رود، زاگرس

یکی از نتایج مطالعه حاضر آن بود که استان اصفهان فعال‌ترین مرکز علمی کشور در زمینه ارسال مقاله به این مجله بوده است. با توجه به اینکه، انتشار مجله از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۴ به دانشگاه اصفهان واگذار شده بود این سوال مطرح است که آیا این کثرت فعالیت استان اصفهان و چاپ مقالات این استان، مربوط به این دوره بوده است؟ بررسی مقالات این دوره و پس از آن نشان می‌دهد که از مجموع ۲۵۴ مقاله منتشرشده در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴، ۸۴ مقاله (۳۳٪) مربوط به استان اصفهان بوده و در دوره ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ که مجله به صورت خصوصی در مشهد منتشر شده، از مجموع ۲۵۱ مقاله منتشرشده، ۳۰ مقاله (۱۱٪) مربوط به دانشگاه اصفهان است که کاهش معنی‌داری را نشان می‌دهد.

همان‌گونه که از مندرجات جدول فوق قابل برداشت است، سهم مقالات بنیادی و تمرکز بیشتر بر حوزه جغرافیای انسانی در زمان انتشار در دانشگاه اصفهان وجود داشته، این در حالی است که در دوره انتشار توسط بخش خصوصی سهم مقالات مرتبط با جغرافیای

انجام پیمایش رتبه دوم را داشته است. نرم‌افزار SPSS و GIS به‌عنوان پرکاربردترین نرم‌افزارها شناخته شده‌اند. تکنیک‌های مختلفی جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات وجود دارد که استفاده از روش‌ها و نرم‌افزارهای جدید می‌تواند در ارتقا و پیشرفت این شاخه از علم مؤثر باشد.

از نظر محدوده مورد مطالعه، استان تهران بیشترین پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است و از نظر فعالیت علمی و ارسال مقاله، استان اصفهان فعال‌ترین مرکز و در صدر قرار داشته است. در صورت در نظرگیری تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی در هر استان، بیشترین فعالیت علمی به استان‌های اصفهان، خراسان رضوی، سیستان و بلوچستان، اردبیل، زنجان و کردستان تعلق داشته و بیشترین استان‌های مورد مطالعه به‌ترتیب اردبیل، کرمانشاه و چهارمحال بختیاری بوده است.

بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهادات زیر ارائه شده است:

- با توجه به جایگاه و اهمیت مطالعات بنیادی و نقش غیر قابل انکار این دست مطالعات در پیشرفت علوم مختلف، افزایش سهم این گروه از پژوهش‌ها در مقالات فصل‌نامه می‌تواند مفید واقع شود؛ - فعالیت گروه‌ها و رشته‌های مختلف علمی در مجله نکته مثبتی است که با توجه به ماهیت رشته جغرافیا و مطالعات شهری که دانشی بین رشته‌ای است موجب هم‌افزایی علمی می‌شود، بنابراین تلاش در جهت تقویت این امر پیشنهاد می‌شود؛

- بررسی پراکندگی شهرهای مورد مطالعه حاکی از تمرکز مطالعات بر روی کلان‌شهرهای کشور است، این در حالی است که سایر شهرها نیز با مشکلات عدیده‌ای مواجه هستند و لزوم بررسی و مطالعه آن‌ها محسوس است.

- فعالیت بالای علمی استان‌هایی نظیر اصفهان، تهران و خراسان نکته مثبتی برای این استان‌ها تلقی شده و انتظار مشابهی از سایر استان‌ها در خصوص انجام فعالیت علمی در حوزه علوم جغرافیایی با توجه به پراکندگی مناسب مراکز علمی در سطح کشور می‌رود.

- انجام مطالعات مشابه بر روی سایر مجلات از نظر محتوای کمی و کیفی آن‌ها جهت بهبود وضعیت مجلات پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

ماهیت مقالات فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی غالباً کاربردی و در حوزه علوم جغرافیایی (جغرافیای انسانی و طبیعی) بوده و بیشتر محققان گرایش‌های مختلف جغرافیا در آن فعالیت داشته‌اند. کاهش زمان لازم جهت اخذ پذیرش برای مقاله و همچنین چاپ مقاله پذیرش شده در بازه زمانی کوتاه نکته مثبتی برای این مجله به حساب می‌آید. اکثریت مقالات انتشاریافته تعداد نویسندگان کمی (۲ الی ۳ نفر) دارند که می‌تواند نمودی از ضعف فعالیت‌های گروهی و مشارکتی در تولید علم و محتوا باشد. اکثریت مقالات فاقد نقشه و نمودار بودند.

تشکر و قدردانی: موردی برای گزارش وجود ندارد.

کمیت و کیفیت مقالات و مجلات علمی منتشرشده در یک کشور، به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی و اعتبار علمی آن کشور در سطح بین‌المللی به حساب می‌آید. فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی یکی از مجلات معتبر در حوزه دانش جغرافیاست که سهم عمده‌ای در ترویج این دانش دارد. پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل محتوای مقالات چاپ‌شده در فصل‌نامه تحقیقات جغرافیایی طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۹ پرداخت.

از نظر نوع مقالات ارسالی بر اساس هدف، ۹۰٪ مقالات کاربردی و ۱۰٪ بنیادی بوده‌اند، همچنین ۵۲٪ مقالات به حوزه جغرافیای انسانی تعلق داشته و ۴۶٪ به جغرافیای طبیعی و تنها ۲٪ به سنجش از دور اختصاص داشته که این مساله حاکی از عدم تعادل موجود در مقالات است و با یافته‌های *آن‌ام‌ردن‌ژاد [Bardi]* و *Annamoradnejad, 2016*، *[Habibolahian, 2011]* و *زنگی‌آبادی [Zangiabadi & Soltani, 2009]* هم‌خوانی دارد.

محققان گرایش‌های مختلف جغرافیا اغلب ارسال‌کنندگان مقالات را به خود اختصاص داده ولی سایر رشته‌های مرتبط نظیر شهرسازی، معماری، منابع طبیعی و غیره هم در این فصل‌نامه فعالیت داشته‌اند.

از نظر مدت زمان لازم برای اخذ پذیرش یک مقاله در این مجله به طور متوسط، زمانی معادل ۵/۰۶ ماه محاسبه شده که این زمان روند کاهشی چشم‌گیری را در سال‌های اخیر داشته است.

از نظر مدت زمان سپری شده پس از اخذ پذیرش تا چاپ مقاله، بیشترین فراوانی مربوط به مقالاتی بوده که بلافاصله پس از پذیرش در دوره جاری چاپ شده‌اند که رقمی معادل ۳۵٪ کل مقالات را در برداشته و این نکته مهمی در ارائه به‌روز اطلاعات علمی بوده است. از مقالات ارسال‌شده به مجله، ۳۳٪ آن‌ها دارای دو نویسنده بوده که بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین متوسط تعداد صفحات مقالات چاپ‌شده ۱۶/۸۳ صفحه بوده است.

بررسی تعداد نمودارها و نقشه‌های به‌کاررفته در مقالات بیانگر آن است که متوسط تعداد نمودارها ۳/۵۶ عدد است ولی مقالاتی که از هیچ نموداری استفاده نکرده‌اند بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند که برابر با ۱۲۵ عدد است. تعداد نقشه‌های استفاده شده به طور متوسط برابر با ۵/۰۹ عدد بوده و بیشترین فراوانی مربوط به مقالات حاوی یک نقشه بوده که برابر با ۸۹ مقاله است. بیشترین کاربرد نقشه و نمودار در مقالات رشته‌های اقلیم و هواشناسی بوده است. با توجه به نقش این المان‌ها در انتقال مطالب، باید در استفاده بیشتر جهت خلاصه‌نمودن اطلاعات و سهولت انتقال مطالب تلاش نمود.

با بررسی تعداد منابع استفاده شده، مشخص شد که به طور متوسط ۲۸/۶۲ منبع استفاده شده است و بیشترین فراوانی مربوط به مقالاتی با ۲۷ منبع است که ۲۴ مورد چنین وضعیتی را داشته‌اند. از نظر تکنیک مورد استفاده در جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات، رایج‌ترین آن استفاده از مدل‌های کمی بوده و بعد از آن

- Ghaedi MR, Golshani AR (2016). Content analysis method: From quantity-orientation to quality-orientation. *Psychological Methods and Models*. 7(23):57-82. [Persian]
- Harwood T, Garry T (2003). An overview of content analysis. *The Marketing Review*. 3(4):479-498
- Habibolahian M (2011). Quarter-century of geography of Iran in the mirror of journal of geographical research. *Geographical Research*. 26(1):149-166. [Persian]
- Hafeznia MR (2008). An introduction to the research methodology in humanities. Tehran: SAMT Publication. [Persian]
- Iman MT, Noshadi R (2011). Qualitative content analysis. *The Standard of Research in the Humanities*. (6):15-44. [Persian]
- Jalali A (1996). The ten years function report of effort in transition from ups and downs. *Geographical Research Quarterly*. 10(40):4-7. [Persian]
- Krippendorff K (2012). *Content analysis: An introduction to its methodology*. 3rd edition. London: SAGE Publication. 1-422.
- Mehrshahi D (2003). An analytical survey of the structure and the style of writing in papers published in geographical research quarterly (1984-2002). *Geographical Research*. 18(1):145-151. [Persian]
- Mohammadi M, Motaghy Dadgar A, Motaharinia E (2015). Content analysis of the articles published in the journal of philosophical-theological research during 1999-2012. *Journal of Philosophical Theological Research*. 16(64):149-171. [Persian]
- Momeni Rad A (2013). Qualitative content analysis in research tradition: Nature, stages and validity of the results. *Quarterly of Educational Measurement*. 4(14):187-222. [Persian]
- Mirtaghian Roudsari SM, Khorasani MA (2019). Pathology of tourism studies in the journal of rural research: Application of content analysis. *Journal of Rural Research*. 10(2):328-359. [Persian]
- Neuendorf KA (2016). *The content analysis guidebook*. Ohio: Cleveland Cleveland State University.
- Tabrizi M (2014). Qualitative content analysis from the perspective of deductive and inductive approaches. *Social Sciences Quarterly*. 21(64):105-138. [Persian]
- The geographical research Quarterly (2021). Tehran: Association of amar online Resources, [cited: Unknown]. Available from: <http://www.amar.org>. [Persian]
- Zangiabadi A, Soltani L (2009). Patial analysis of the quarterly journal of geographical research (From the first until now). *Geographical Research*. 24(95):177-194. [Persian]
- تاییدیه اخلاقی: موردی برای گزارش وجود ندارد.
- تعارض منافع: موردی برای گزارش وجود ندارد.
- سهم نویسندگان: علی زنگی‌آبادی (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/نگارنده بحث/روش‌شناسی/پژوهشگر اصلی (۵۰٪)؛ سهیلا رضایی آدریانی (نویسنده دوم)، نگارنده مقدمه/نگارنده بحث/تحلیلگر آماری (۵۰٪)
- منابع مالی: موردی برای گزارش وجود ندارد.

منابع

- Adib Haj Bagheri M, Parvizi S, Salsali M (2016). Developing pictographs for increasing adherence in patients with diabetes mellitus. *American Journal of Educational Research*. 4(5):371-377.
- Allahyari M, Daghighi Masouleh Z, Eftekhari H (2015). Content analysis of scientific articles in agricultural extension and education science in Iran. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*. 11(1):229-249. [Persian]
- Asgari B, Elahi A, Poorsoltani ZH (2014). Analysis of sport management articles published in journal of research on sport science. *Sport Management Studies*. 6(22):155-172. [Persian]
- Azimzadeh SM, Shajie K, Saffar Y, Afrooz F (2017). Content analysis and trend of scientific- research sport management printed articles. *Sport Management Studies*. 9(43):217-236. [Persian]
- Bashiri BS, Khorasani MA (2017). Content analysis of articles in journal of rural research from 2010 to 2016. *Journal of Rural Research*. 8(1):138-151. [Persian]
- Berdi Annamoradnejad R (2016). Meta-analysis of the scientific articles in Iranian geographical during 2009-2013 (Case Study: Journals of geography and development, geographical research, geographical space). *Spatial Planning*. 6(3):59-78. [Persian]
- Beheshti SS (2015). *Qualitative data analysis with MAXQDA*. Tehran: Ravesh Shenasan. [Persian]
Link: <https://b2n.ir/k63231>
- Beheshti SS, Rezayat GHH (2019). *Aprimer on qualitative data analysis by NVivo 12 software*. Tehran: Sokhanvaran Publication.
- Ghahnaviyeh H, Movahedi F, Yarmohamadian MH, Ajami S (2011). Content and citation analysis of articles published in the Journal of Health Information Management. *Journal of Health Information Management*. 8(1):82-92. [Persian]
- Franceschini F, Maisano D (2011). Criticism on the hg-index. *Scientometrics*. 86(2):339-346.